

E D I T U R A S C R I P T U M[®]

Când se încheie jocul,
totul se întoarce în cutie

De același autor
la Editura Scriptum au mai apărut:

*Dumnezeu e mai aproape decât crezi
O dragoste mai presus de rațiune
Toți sunt normali până ajungi să-i cunoști*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORTBERG, JOHN

**Când se încheie jocul, totul se întoarce în cutie / John Ortberg. - Oradea:
Scriptum®, 2008**

ISBN 978-973-1813-16-5

821.111-31=135.1

JOHN ORTBERG

CÂND SE ÎNCHEIE JOCUL,
TOTUL SE
ÎNTOARCE ÎN

Editura Scriptum®
Oradea

Originally published in U.S.A. under the title
When the Game Is Over, It All Goes Back in the Box
by Zondervan
Grand Rapids, Michigan 49530
ISBN 978-0-310-25350-1
© 2007 by John Ortberg

Published by permission of Zondervan, Grand Rapids, Michigan

Ediția în limba română, publicată sub titlul
Când se încheie jocul, totul se întoarce în cutie
de John Ortberg

© 2008 Editura Scriptum®
bld. Decebal nr. 74, bl. D2, ap. 3, 410219 Oradea - Bihor
Tel./Fax/Robot: 0359-412.765;
E-mail: scriptum@scriptum.ro,
Pagina web: WWW.SCRIPTUM.RO

Toate drepturile rezervate asupra prezentei ediții în limba română.
Prima ediție în limba română.

*Cu excepția situațiilor când se specifică altfel,
toate citatele biblice folosite sunt traducerea D. Cornilescu.*

*Orice reproducere sau selecție de texte din această carte
este permisă doar cu aprobarea în scris a Editurii Scriptum, Oradea.*

ISBN 978-973-1813-16-5

Tiparul executat în U.E.

CUPRINS

<i>Mulțumiri</i>	7
<i>Introducere</i>	9

JOCUL

1. Învață regula nr. 1	13
------------------------------	----

OBIECTIVUL

2. Îmbogățește-te față de Dumnezeu	23
--	----

STRUCTURA JOCULUI

3. Trei moduri de a ține scorul	39
4. Stăpânește bine jocul interior	53
5. Dezleagă-ți frânghiile	61
6. Retrage-te din poziția de Stăpân al Tablei de Joc	69
7. Nimeni nu poate juca în locul tău	83
8. Nu uita că lucrurile pe care le deții nu îți aparțin	95
9. Trebuie să previi regretele	109

CUM TREBUIE SĂ JOCI

10. Respectă regulile jocului	125
11. Uplete fiecare căsuță cu lucrurile cele mai importante	139

12. Aruncă zarurile.....	155
13. Joacă plin de recunoștință.....	167
14. Descoperă-ți misiunea.....	179

PERICOLELE

15. Atenție la misiunea umbră	191
16. Semiurale pentru competiție	205
17. Mai mult nu va fi niciodată suficient	213
18. A câștiga singur înseamnă a pierde.....	227
19. Fii acel gen de jucător pe care să și-l dorească orice competitor	237

VICTORIA

20. Adună adevăratele trofee	249
21. Regele mai are de făcut o mutare.....	257

<i>Surse bibliografice</i>	271
----------------------------------	-----

MULȚUMIRI

UNA DINTRE LECȚIILE pe care le-am învățat de la bunica mea (pe lângă mesajul de bază al cărții de față) a fost să spun „mulțumesc”, și îmi exprim cu bucurie mulțumirea față de persoanele a căror contribuție a făcut posibilă această carte. Fiica mea, Laura, a petrecut cea mai mare parte a unei veri făcând cercetări și ajutând la încheierea acestei cărți, și a trecut prin fiecare manuscris cu un pieptene des.

Deși în general este înțelept să nu schimbi niciodată calul în mijlocul vadului, de data aceasta am avut ocazia să lucrez cu doi editori de o generozitate și un ajutor neobișnuite. Jack Kuhatschek este un vechi prieten, iar John Sloan este un nou prieten, și amândoi sunt editori alarmant de creativi. Îmi face mare plăcere să colaborez cu întreaga echipă de la Zondervan, din care o menționez pe Trudi Barnes, care își are biroul lângă al meu.

De asemenea, îi sunt profund recunoscător bisericii din Menlo Park pe care o slujesc, pentru că mi-a acordat timpul necesar scrierii acestei cărți. Le sunt recunoscător și acelor bărbați integri care se adună duminica dimineața și înalță rugăciuni pentru mine.

Le sunt recunoscător tatălui meu, mamei mele, surorii mele și

fratelui meu pentru că m-au învățat atât de multe despre cum să joc și cum să trăiesc. Prin urmare, această carte le este dedicată cu dragoste lui John, Kathy, Barbara și Barton.

Și bunicii mele.

Și, ca întotdeauna, lui Nancy.

INTRODUCERE

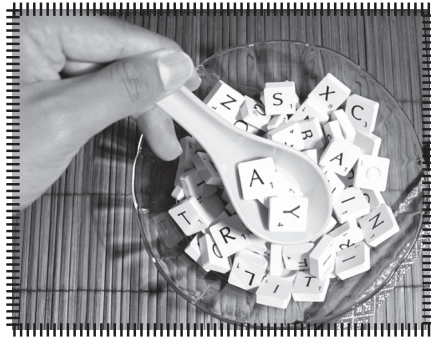
CINEVA SPUNEA CU mult timp în urmă că viața este un joc, și aceasta este principala imagine care se află la baza acestei cărți. Prin faptul că o folosesc, eu nu spun că nu trebuie să ne luăm viața în serios. G. K. Chesterton scria odată că, deși adesea ne luăm pe noi înșine prea în serios, de cele mai multe ori nu ne luăm sufletul în serios suficient de mult. Însă viața, asemenea unui joc, se îndreaptă către un țel. Ea are un obiectiv; nu este doar un șir de activități aleatorii. Mai mult decât atât, viața are reguli ce trebuie urmate, și fiecare dintre noi își va dezvolta o strategie de joc. Jocul nu va continua la nesfârșit. După cum spune un străvechi proverb italian: „Fie el pion ori rege, tot 'napoi în sac va merge.“ În mod inevitabil, jocul va avea un rezultat. (Îi sunt îndatorat lui James Dobson pentru această imagine din cartea sa, *Straight Talk to Men* [Multnomah, Sisters, 1984], p. 19-20.)

Această carte prezintă regulile jocului vieții, iar instrucțiunile sunt enumerate în cuprinsul ei. Deși ar fi indicat să cunoști și să respecti toate regulile, fiecare capitol – fiecare principiu al jocului – poate fi apreciat în mod individual și aplicat la jocul vieții. Așa că simte-te liber să citești pe sărite.

Unul dintre cele mai citite manuscrise în Evul Mediu era o alegorie care compara viața cu un joc de șah. Autorul anonim scria: „Prin urmare, joacă jocul vieții cu prudență, căci adversarul tău este plin de subtilitate; și gândește-ți foarte bine mutările, căci miza este sufletul tău.“

Îți urez un joc plăcut!

JOCUL

ÎNVAȚĂ REGULA NR. 1

Iată impasul nostru:
Mereu și mereu pierdem din vedere
ce este important și ce nu este.
Epictet

BUNICA MEA TOCMAI ieșise din închisoare.

Mai avea doar o aruncătură de zaruri până la proprietățile galbene. Și pentru ea proprietățile galbene însemnau probleme, întrucât erau ale mele. Și acolo sunt hoteluri pentru care bunica nu avea bani. Ar fi preferat să stea mai mult la închisoare pentru a evita să ajungă pe vreo proprietate de-a mea și să trebuiască să scoată niște parale pe care nu le avea. Dar a dat cu zarul o dublă, iar asta însemna că avea să dea de belea.

Eram un copil în vârstă de zece ani care juca Monopoly. Ajunsesem o persoană realizată – aveam bani și proprietăți, case și hoteluri, dețineam Boardwalk și Park Place.¹

Până acum pierdeam mereu la acest joc, însă de data aceasta era altfel, așa cum știam că va fi. În ziua aceea eram Donald Trump, Bill Gates, Ivan cel Groaznic. În ziua aceea bunica mea se afla la o aruncătură de zaruri de ruină. Iar eu mă aflam la o aruncătură de zaruri de învățarea celei mai importante lecții de viață: nevoia noastră absolută de a ne clădi viața pe lucrurile care sunt importante din

1. Proprietățile din jocul Monopoly care aduc cel mai mare profit – n.tr.

perspectiva veșniciei și a faptului că suntem muritori. Este o lecție pe care unii dintre cei mai inteligenți oameni din lume o uită, dar pe care bunica o știa extrem de bine.

Căci bunica era cea care m-a învățat jocul...

Golda Hall, mama mamei mele, locuia în timpul copilăriei mele împreună cu noi, în dormitorul de pe colț. Era o persoană cu inimă mare. O femeie durdulie de felul ei, așa cum erau bunicile înainte de a se apuca de aerobic, bunica rămâne, cel puțin în amintirile din copilăria mea, cea mai agreabilă persoană pe care am cunoscut-o. Când părinții noștri erau plecați, ne lăsa vinerea noaptea să stăm treji până mai târziu decât aveam voie. Ne curăța mere, ne spunea povești cu fantome și poezii vechi și înfricoșătoare („Micuța orfană Annie s-a mutat la noi...”¹) care ne țineau treji ore în șir. Făcea chec cu banane, care îți lăsa impresia că primești desert la micul dejun, și ne făcea de ziua noastră tort de ciocolată, umplut în mare parte cu unt.

Și ea a fost cea care m-a învățat jocul.

Bunicii îi plăceau jocurile, dar nu îi plăcea să piardă. Nu era rea și nu se enerva, însă (ca să folosesc o expresie din lumea copilăriei sale) avea un pic de foc în inimă. Asta făcea parte din farmecul ei. Pe vremea când trăia și bunicul, în fiecare vineri seara, întreaga familie, inclusiv cei căsătoriți, se adunau să joace un joc de cărți numit *Rook*; și dacă erai în echipă cu bunica, nu era prea înțelept să-ți scape vreo grimasă pe care ți-o făcea sau să nu punctezi. Caseta video preferată a familiei noastre era aceea în care bunica juca într-un meci de softball², la un picnic de familie, pe vremea când fusese mai tânără. Bunica a prins mingea și alerga de la o bază la alta cu atâta îndârjire – o femeie zdravănă venind spre tine cam ca Bronco Nagurski³ – încât nimeni nu îi putea stătea în cale. *Și marca.*

Atunci când juca șah chinezesc cu nepoții mai mici, ea nu se purta ca una din acele bunici ușor de învins, care pierd intenționat pentru a-și face nepoții să se simtă bine. Convingerea ei era – înainte ca

1. Primul vers din poemul „Little Orphan Annie“ de James Witcomb Riley – n.tr.
2. Variantă de baseball, jucată pe un teren mai mic, cu o minge mai mare și mai moale decât cea de baseball – n.tr.
3. Multiplu campion mondial de wrestling la categoria grea – n.tr.

Max De Pree să fi declarat public acest lucru – că prima sarcină a unui conducător este să definească realitatea. Ea era conducătorul, iar realitatea era că juca pentru a câștiga. Bosumflarea și autocompătimirea, două dintre darurile mele spirituale, nu o înduioșau, deoarece chiar și atunci când juca, ea era cu ochii-n patru, urmărind ce fel de persoană devii. Și bunica a fost cea care m-a învățat jocul.

Stăpânul Tablei de Joc

Bunica se aprindea cel mai tare când era vorba de Monopoly. Din când în când, conducători precum generalul Patton sau Attila Hunul ajung renumiți pentru duritatea lor. Însă ei au fost niște cățeluși blânzi în comparație cu ea. Imaginează-ți cum ar fi fost dacă Vince Lombardi¹ ar fi avut un copil cu Lady Macbeth, și îți vei face o idee despre spiritul competitiv al bunicii mele. Ea era un suflet blând și bun, dar la tabla de Monopoly tot te lăsa cu buzunarele goale.

Când la începutul jocului primeam suma de 1.500\$ de la bancher, voiam întotdeauna să țin de bani cât de mult puteam. Nu se știe niciodată când dai peste o carte cu inscripția *Noroc*. Tabla de joc este un loc riscant. Eu sunt pe jumătate suedez (după tatăl meu), iar suedezii nu sunt mari amatori de jocuri de noroc.

„Nu-ți face griji,
îmi spunea ea.
Într-o zi vei învăța
cum se joacă.“

Însă bunica știa să joace Monopoly. Înțelegea că nu poți câștiga dacă nu riști, iar ea nu juca pentru a termina pe locul doi. Așa că își cheltuia toți dolarii. Cumpăra orice proprietate pe care ajungea. Ipoteca absolut toate proprietățile pe care le avea pentru a le cumpăra pe toate celelalte.

Ea înțelegea ceva ce eu nu înțelegeam – că secretul jocului este să aduni cât mai mult, că scorul se calculează în bani, iar cursa este câștigată de alergătorul cel mai rapid. Bunica juca Monopoly cu

1. Unul dintre cei mai renumiți antrenori din istoria fotbalului american – n.tr.

îndemânare, pasiune și înflăcărare. În cele din urmă, ea devenea în mod inevitabil Stăpânul Tablei de Joc. Când ești Stăpânul Tablei de Joc, deții atâtea proprietăți încât nimeni nu-ți mai poate face niciun rău. Când ești Stăpânul Tablei de Joc, tu deții controlul. Ești privit de ceilalți jucători cu teamă și invidie, cu șoc și stupefacție. Din acel moment, câștigarea jocului e doar o chestiune de timp. Bunica mă putea vedea nimerind pe Boardwalk pentru ultima oară, predându-i apoi toți banii care mi-au mai rămas și scoțându-mi din joc mașinuța de cursă, întrebându-mă în tot acest timp cum de am pierdut iarăși. „Nu-ți face griji, îmi spunea ea. Într-o zi vei învăța cum se joacă.“

Nu suportam când îmi spunea asta.

Mai târziu, în vara în care am împlinit zece ani, jucam zilnic Monopoly cu Steve, un băiat care locuia vizavi de mine. Încetul cu încetul, mi-am dat seama că singurul mod de a câștiga la acest joc este să te dedici cu totul achiziționării. Fără milă. Fără teamă. Ceea ce îmi arăta bunica de atâta vreme, a început în cele din urmă să se prindă de mine.

În toamna aceea, când ne-am așezat la masa de Monopoly, eu eram deja mai necruțător decât bunica. Palmele îmi erau transpirate. Jucam fără blândețe sau prudență. Eram gata să încalc regulile dacă trebuia. Încet-încet, cu viclenie, am dat în vileag vulnerabilitatea bunicii mele. În mod implacabil, inexorabil, am scos-o pe bunica de pe tabla de joc. (Jocul poate avea efecte ciudate asupra ta.)

Îmi amintesc și acum – s-a întâmplat pe proprietatea Marvin Gardens.

Mă uitam la bunica – ea mă învățase să joc. Acum era o femeie în vârstă. Era văduvă. O crescuse pe mama. O iubea pe mama; și pe mine deopotrivă. Iar eu i-am luat tot ce avea. Am distrus-o din punct de vedere financiar și psihologic. Am văzut-o cum renunță la ultimul ei dolar și cum se dă bătută, fiind învinsă definitiv.

A fost cel mai extraordinar moment din viața mea.

Câștigasem. Eram mai deștept, mai puternic și mai necruțător decât orice altă persoană de la masă. Eram Stăpânul Tablei de Joc.

Însă bunica a mai avut încă un lucru să mă învețe. Lecția cea mai

importantă vine la finalul jocului. Și iată care este ea. Îl voi cita pe James Dobson, care descria această lecție învățată de la Monopoly pe vremea când juca acest joc împreună cu familia, cu mulți ani în urmă: „Acum totul se întoarce în cutie.“

Toate casele și hotelurile. Toate proprietățile – Boardwalk și Park Place, căile ferate și companiile de servicii publice. Miile de dolari. Când se încheie jocul, totul se întoarce în cutie.

Eu nu voiam să se întoarcă nimic în cutie. Voiam să las totul la vedere, ca un memorial perpetuu al priceperii mele la acest joc – eventual să îmbrac în bronz jocul în poziția aceea, pentru ca și alții să-mi poată admira tenacitatea și succesul. Îmi doream să nu se sfârșească niciodată sentimentul acela de putere pe care-l încerci atunci când ești Stăpânul Tablei de Joc. Îmi doream ca satisfacția câștigului să-mi fie tovarăș neconținut. Eram atât de amețit de victorie după atâția ani, încât preț de câteva clipe am pierdut contactul cu realitatea. Nimic din toate acele lucruri nu era al meu – cel puțin, nu în realitate. Acum, pentru câteva clipe, era rândul meu să joc. Puteam să mă ambalez pentru un timp și să mă comport ca și cum jocul nu s-ar sfârși niciodată. Însă nu avea să fie așa. Nu pentru mine. Nu va fi așa nici pentru tine. Platon spunea că întreaga sarcină a filozofiei poate fi rezumată prin cuvintele *melete thanatou* – „conștientizarea morții“.

Eu sunt creștin și încerc să scriu această carte din perspectiva credinței. Convingerea mea este că ești o ființă eternă, care are un destin veșnic în universul unui Dumnezeu de o bunătate inimaginabilă. Însă nu trebuie să crezi neapărat în Biblie pentru a înțelege lecția cutiei. Actorul de comedie Jerry Seinfeld se exprima în felul următor:

Eu consider că dacă viața se reduce la un singur lucru esențial, acela este mutarea. A trăi înseamnă a te muta dintr-un loc în altul. Din păcate, acest lucru înseamnă că pentru tot restul vieții vom fi în căutarea unor cutii.

Când te afli într-o continuă mutare, întreaga ta lume se rezumă la niște cutii. Numai la ele îți stă gândul. „Cutii, unde sunt cutiile?“ Cutreieri străzile întruna, intrând și ieșind din magazine: „Aveți cutii aici? Nu ați văzut cumva niște cutii?“ Numai la cutii îți stă gândul.

Sau dacă te afli la o înmormântare, toți din jurul tău jelesc, plâng, iar tu te uiți la sicriu. „Ce cutie frumoasă! Știe cineva de unde și-a luat tipul ăsta cutia? Când termină el cu ea, oare n-aș putea s-o iau eu? Ce mâner frumose are! Combina mea ar intra numai bine acolo.“

Ceea ce vreau să spun e că asta înseamnă de fapt moartea – ultima mutare majoră din viața ta. Mașina mortuară este pe post de camionetă, cei care duc sicriul sunt prietenii tăi apropiați, singurele persoane cărora le poți cere ajutorul în cazul unei asemenea mutări majore. Și sicriul este acea cutie extraordinară și perfectă pe care ai căutat-o toată viața.

Ce este cu adevărat important?

Nu este un lucru rău să joci. Nu este un lucru rău să fii foarte bun la joc. Nu este un lucru rău să fii Stăpânul Tablei de Joc. Bunica m-a învățat să joc ca să câștig. Însă întotdeauna vor mai exista trepte de urcat, bani de câștigat, afaceri de încheiat. Și pericolul este că uităm să ne punem întrebarea: ce este cu adevărat important? Parcurgem cu viteză tabla de joc, având relații superficiale, programe frenetice, sufletele pline de frământări. Chiar dacă ești inteligent sau puternic, nu ești scutit de această soartă. În anumite privințe, aceste lucruri fac jocul mai periculos, deoarece recompensele temporare dobândite în timpul jocului îți pot crea falsa impresie că jocul nu se va încheia niciodată.

Dacă sunt elev, poate cred că voi câștiga jocul prin faptul că iau note mai bune sau devin cel mai bun jucător din echipă sau sunt ales șef de clasă. Apoi urmează absolvirea și presiunea de a mă realiza în profesia mea, de a fi promovată, de a avea suficienți bani încât să mă simt în siguranță și de a mă putea considera o persoană de succes. Depășesc pe cineva și simt satisfacție. Mă depășește cineva și simt un jungghi. Aud mereu o voce lăuntrică: *Oare e suficient? M-am descurcat bine?* Și câteodată, când e liniște în jurul meu: *Are vreun rost totul?*

Apoi urmează goana după siguranța financiară, după un plan de pensii avantajos savurat într-o comunitate activă de pensionari, unde Botoxul, vopselele de păr, tratamentele cu ginkgo biloba și cu pastile

care reduc colesterolul și Viagra aduc o nemurire temporară, obținută prin mijloace chimice.

Apoi, într-o zi, jocul se sfârșește. Alții joacă mai departe. Undeva pe tabla de joc, cineva începe chiar acum jocul. Însă pentru tine, jocul s-a încheiat. Ai jucat tu cu înțelepciune? Cu toții ni-L dorim pe Dumnezeu, scrie Anne Lamott, însă dacă suntem lăsați de capul nostru, alergăm după toate lucrurile lumești – bogăție, bani, frumusețe și putere – deoarece credem că ele ne vor aduce împlinire. „Dar asta nu-i de fapt decât o glumă, deoarece ele sunt doar obiecte de recuzită, iar când plecăm din viața aceasta, trebuie să le înapoiem pe toate marelui recuzitor din văzduh. Ele ne sunt doar împrumutate. Nu sunt ale noastre.“ Toate se întorc în cutie.

Apoi, într-o zi jocul se sfârșește. Pentru tine, jocul s-a încheiat. Ai jucat tu cu înțelepciune?

Trăiește altfel - începând de acum

Ființele umane sunt singurele făpturi care au lobii frontali atât de dezvoltate încât sunt conștiente de faptul că jocul se va încheia. Aceasta este slava noastră, blestemul nostru, avertismentul nostru și oportunitatea noastră. În Ierusalim, evreii din întreaga lume au construit sute de sinagogi. Una dintre ele a fost construită de către un grup din Budapesta și, potrivit unui obicei din vechime, în peretele ei a fost zidit un sicriu. Sicriul este gol, li se explică vizitatorilor; el este așezat acolo în calitate de martor tăcut, care să ne amintească de faptul că totul se va întoarce în cutie.

Talmudul afirmă că orice om trebuie să se pocăiască pe deplin cu o zi înainte de a muri. Când un vizitator a întrebat: „Dar de unde pot să știu eu când va fi acea zi?“, i s-a răspuns: „Tratează fiecare zi ca și cum ar fi penultima zi din viața ta.“ Clădește-ți viața pe lucrurile cele mai importante. Fă acest lucru începând de astăzi. Cutia va veni mai târziu.

Așa m-a învățat bunica să joc jocul vieții mele, și voi vorbi despre acest lucru în paginile care urmează. Bunica mea a dus o viață simplă în mai multe privințe. Nu a mers niciodată la liceu, nu a condus

niciodată o companie, nu a scris niciodată o carte, nu a călătorit niciodată în alte țări. Și-a întâlnit iubirea vieții când era în clasa a VIII-a, în ultimul ei an de studii. A avut trei băieți cu numele – nu inventez eu – Hack, Jack și Mac (numele Huey, Dewey și Louie fiind deja luate de nepoții răzoiului Donald), după care a avut trei fete, printre care și mama. Bunica nu a trecut niciodată granițele statului în care s-a născut. Singura slujbă plătită pe care a avut-o vreodată, din câte știu eu, a fost cea de vânzătoare într-o mică brutărie suedeză.

Era mulțumită de viața ei, deoarece avea convingerea că știe ce este important. Pentru ea exista o delimitare foarte clară între ceea ce considera că este vremelnic și ce este veșnic. Orice om trebuie să decidă ce înseamnă pentru el câștigul și pierderea în viață. Unul dintre cei mai inteligenți oameni care au trăit vreodată și a relatat una dintre cele mai memorabile istorisiri tocmai despre această decizie. Voi vorbi despre ea în capitolul următor. Iar eu am avut la dispoziție mult timp să mă gândesc la acest subiect.

Bunica m-a învățat jocul.